

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนเชิงรุกสาขาพยาบาลศาสตร์ โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพฯ 2) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนเชิงรุก 3) ติดตามผลการพัฒนาการเรียนการสอนเชิงรุก และ 4) สร้างแนวทางในการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกให้กับวิทยาลัยพยาบาลฯ สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข การศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ การศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนใน ภาคการศึกษาที่ 3 ปีการศึกษา 2544 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนเชิงรุก ในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2545 และการติดตามผลการพัฒนา โดยใช้วิธีการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ อาจารย์จำนวน 64 คน และนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตนักศึกษาชั้นปีที่ 1, 2 และ 3 ปีการศึกษา 2544 จำนวน 157 คน ของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพฯ เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ประกอบด้วย 1) แบบสำรวจข้อมูลทั่วไปของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพฯ 2) แบบสอบถามอาจารย์เกี่ยวกับความรู้ เจตคติ และทักษะการจัดการเรียนการสอนเชิงรุก 3) แบบสอบถามนักศึกษาเกี่ยวกับเจตคติต่อการจัดการเรียนการสอนเชิงรุก ความสามารถในการคิดแบบมีเหตุผล ความสามารถด้านการติดต่อสื่อสารในทีม เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย แนวคำถามในการสนทนากลุ่มอาจารย์ และแนวคำถามในการสนทนากลุ่มนักศึกษาพยาบาล เกี่ยวกับเรื่องการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพฯ

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for windows ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์หาความถี่ และร้อยละ ของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของความรู้ เจตคติและทักษะต่อการเรียนการสอนเชิงรุกของอาจารย์ เจตคติต่อการจัดการเรียนการสอนเชิงรุก ความสามารถในการคิดแบบมีเหตุผล ความสามารถด้านการติดต่อสื่อสารในทีมของนักศึกษาพยาบาล และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย ของความรู้ ทักษะ เจตคติต่อการเรียนการสอนเชิงรุก ของอาจารย์ เจตคติต่อการเรียนการสอนเชิงรุก ความสามารถในการคิดแบบมีเหตุผล และความสามารถด้านการติดต่อสื่อสารในทีม ของนักศึกษาพยาบาล ก่อนและหลังการพัฒนาการเรียนการสอนเชิงรุก โดยใช้ paired t-test ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ผลการศึกษารูปได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาก่อนการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนเชิงรุก พบว่าอาจารย์มีค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้และทักษะเกี่ยวกับการเรียนการสอนเชิงรุกอยู่ในระดับสูง ส่วนเจตคติต่อการเรียนการสอนเชิงรุก อยู่ในระดับกลาง และยังไม่มั่นใจในการนำแนวคิดการเรียนการสอนเชิงรุกมาปฏิบัติจริง ด้านนักศึกษาพบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนเจตคติต่อการจัดการเรียนการสอนเชิงรุก และความสามารถในการคิดแบบมีเหตุผลอยู่ในระดับกลาง ส่วนความสามารถด้านการติดต่อสื่อสารในทีมอยู่ในระดับดี นักศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่พร้อมกับการเรียนแนวใหม่เพราะยังคุ้นเคยกับการเรียนแบบบรรยาย ด้านปัจจัยเกื้อหนุนยังต้องปรับปรุงทั้งด้านบุคลากร หลักสูตร อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ในการศึกษาค้นคว้า และปัจจัยแวดล้อมการเรียนด้านความเป็นอยู่

2. ขึ้นพัฒนาผู้วิจัยและคณาจารย์ของวิทยาลัยได้นำข้อมูลจากการศึกษาสภาพ มาจัดทำแผนพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเชิงรุก โดยจัดสรรปัจจัยเอื้อต่อการศึกษาค้นคว้าเพิ่มขึ้น ออกแบบจัดทำแผนการสอน แล้วดำเนินการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2545

3. การติดตามประเมินผลภายหลังการทดลองจัดการเรียนการสอนเชิงรุกตามแผนที่วางไว้ พบว่าค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะของอาจารย์หลังการพัฒนาการเรียนการสอนเชิงรุกสูงกว่าก่อนการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้และเจตคติของอาจารย์ก่อนและหลังพัฒนาการเรียนการสอนเชิงรุกมีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สำหรับนักศึกษาพยาบาลมีค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการคิดแบบมีเหตุผล และความสามารถด้านการติดต่อสื่อสารในทีมหลังการพัฒนาการเรียนการสอนเชิงรุก สูงกว่าก่อนพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และ .01 ตามลำดับ ส่วนเจตคติต่อการเรียนการสอนเชิงรุกหลังการพัฒนา ต่ำกว่าก่อนพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยนักศึกษาให้ความเห็นว่า การเรียนการสอนเชิงรุกสามารถช่วยพัฒนาการคิดให้เป็นระบบมากขึ้น แต่ยังมีปัญหาในการบริหารเวลา และสับสนกับวิธีการเรียน ด้านปัจจัยเกื้อหนุนยังต้องพัฒนาในด้านสัดส่วนวุฒิการศึกษาของอาจารย์ หลักสูตร และวัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยีสารสนเทศที่ช่วยในการสืบค้น

จากข้อค้นพบในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ สรุปได้ว่าการเรียนการสอนเชิงรุกสามารถเพิ่มสมรรถนะของผู้เรียนด้านการคิดแบบมีเหตุผล และการติดต่อสื่อสารในทีม ซึ่งเป็นสมรรถนะสำคัญในการประกอบวิชาชีพพยาบาล ดังนั้นควรนำแนวทางการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกนี้ไปประยุกต์ใช้ และพัฒนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น